

2 / 2021 / 75 Kč, 3,5 €

naše příroda

„Opuštěné“ ptáče

Jaro u vody

Velké, širé, rodné lány

Popisek k fotce na obálce (k článku Opuštěné ptáče na s. 8)

Toto mládě rehka zahradního je mimo svůj rodný „dům“ teprve několik hodin. Že neumí létat, není známkou zranění (a potřeby „záchrany“), ale normálního vývoje (a potřeby nebýt rušeno: ochomýtáním se kolem něj byste jen přilákali pozornost kuny či krahujce). Je plně závislé na svých rodičích. Do té míry, že zatím se neumí samo ani nakrmit – během focení se sice dívalo na potenciální přesnídávku (blíže neurčitelného většího zástupce z čeledi lumkovití, Ichneumonidae), ale za chvíli bez zájmu odskávalo za svým tatínkem, aby se nechalo nakrmit. Utula, provincie Jižní Karélie, Finsko. Autor: Tomáš Grim.

„Opuštěné“ ptáče

Zachraňovat či nezachraňovat?

Text a foto: Tomáš Grim

Štrádujete si to parkem a tamhle u keře postává osamocené kosátko. Načepýřené, buclaté, bezbranné. Ta dětská kukadla jako by vás hypnotizovala... a ve vás se začne zvedat tsunami pečovatelských pudů. Stop!

Nechat se strhnout emocemi není dobré řešení ve většině životních situací. To ví každý. Což neznamená, že emoce vždy ukočírujeme. Ale nesnažit se jim „přitáhnout otěže“ je sotva užitečné řešení.

Nechat se strhnout emocemi není dobrý nápad ani při setkání s „opuštěným“ mládětkem. Mimo jiné i proto,

že ty uvozovky jsou na místě v naprosté většině případů (hned vysvětlím). Emocím sešlápnout brzdu, rozumu sešlápnout plyn. Jak konkrétně? Pojdme si situaci a její možná řešení s jejich plusy a mínusy projít pěkně po pořádku. Mým modelovým příkladem bude nejčastější scénář, tedy právě „opuštěné kosátko“.

Našli jste osamocené ptačí mládě neschopné letu?

Pro ty, kdo nemají čas číst dál (ale pokud nemají, jaký je pak jejich zájem o blaho mláďat?), dám rovnou na začátek klíčové doporučení, které odpovídá většině reálných situací: **Volně se pohybující či postávající opeřená ptačí mláďata, po kterých zrovna nejde pes či kočka a která nejvíe známky zranění, nikam neberte: ignorujte je a hned vyklidte prostor.**

Proč? Pokusím se načrtnout krátký „manuál“, sestavený jako reakce na typické záchranářské námitky, s nimiž se v podobných situacích setkáváme.

„Ale mláďátko je samo! Rodiče nikde!“

Že zrovna neslyšíte či nevidíte rodiče poblíž mláďete, nic neznamena. Není to žádný důvod k „zachraňování“. Pokud něco, tak to zpravidla znamená jednu z následujících možností:

Rodiče se bojí

Řada ptačích rodičů na vaši přítomnost u jejich vyvedeného mláďete nebude varovat. Jen by tím upozornili ještě navíc na sebe a na další jejich potomky. Tak hloupě (odborně řečeno: neadaptivně) se všichni ptáci opravdu nechovají. „Počkám až přijde rodič, abych se přesvědčil, že mláďě není opuštěno“ je nesmyslná strategie, kterou mláďeti pouze ublížíte, pokud budete čekat blíž, než je úniková vzdálenost rodiče.

Rodiče sbírají potravu

Kořist nemají ptáci naservírovanou pěkně pohromadě jako my v regálu supermarketu. Běžně za ní musejí létat či pobíhat desítky či stovky metrů daleko.

To zabere čas – mezi krmeními může být mezera v řádu i desítek minut. Je naprosto normální, že rodič občas potravu dlouho nenachází. Třeba i proto, že kolem prolétl krahujec a rodič má dobrý důvod se v první řadě starat sám o sebe – někam se schovat a začít aktivovat až je „čistý vzduch“. Kdyby nebyl rodič takto „sobecký“, krahujec ho sežere a mláďata čeká jistá smrt vyhladověním. Rodičovské sobectví je základem péče o potomstvo. A může mláďe nějak poškodit, že se mu třeba půl hodiny nedostane nakrmení? (1) Kdyby mu to vadilo, přírodní výběr by nikdy nenastavil chování rodičů tak, jak jsem popsal. (2) Kolik času mláďe může hladovět? Přes noc rodiče nekrmí a mláďe přežije svých osm a více hodin o hladu každý den. Hladovění pár desítek minut nemá vliv vůbec na nic.

Rodiče krmí jiné mláďe

To, že dané mláďe není krmeno oběma rodiči, není chyba, ale v přírodě naprosto typická a normální situace. Vyvedené snůšky se totiž často nedrží spolu – jednu část mláďat si bere na starost sameček, druhá část mláďat jde někam jinam se samičkou. Mezi skupinkami mláďat jsou běžně desítky i stovky metrů. U ptáků naprosto typické, v anglické literatuře se tomu říká „brood division“, tedy rozdělení snůšky. „Nesázet vše na jednu kartu“ je skvělá

Dotýkat ptačích mláďat bychom se měli asi tolik co „drátů na zem spadlých“. Tedy vůbec. Ne proto, že „by je pak přece rodiče opustili“ (to platí pro savce), ale proto, že to zakazuje zákon. Ten je tak nastaven proto, že neznalou manipulaci mláďatům většinou uškodíme. Pro legální manipulaci s mláďaty je třeba řada formálních náležitostí (viz hlavní text). Třeba jako v tomto případě našeho výzkumu, který srovnával život drozda zpěvného (Turdus philomelos) v městském a neměstském prostředí. Dolní Bojanovice, Jihomoravský kraj, ČR

◀ *Rorýsi, jiříčky i vlaštovky na lidskou zálibu v mazlíčcích nedoplácejí tolik co kosi nebo pěnkavy. Kočička nebo pesek na takovou mladou vlaštovku obecnou (Hirundo rustica; na snímku), která je na rozdíl od našich ostatních ptáků schopná letu hned po opuštění hnízda, jednoduše „nedosáhnou“. Pokud najdeme mláďe některého z těchto špičkových letců na zemi a zvíře nemá zjevné zranění, je nejlepší pomoci, kterou mu můžeme poskytnout, prostě ho položit na nejbližší parapet či zídku. A jít pryč. Finca Román Pérez Bajo, Autonomní společenství Andalusie, Španělsko*

strategie jak pro naše životy, tak pro ty ptačí – rozdělení snůšky vzniklo v evoluci jako adaptace zvyšující šanci na vyvedení alespoň nějakých mláděť ve světě přeplávaném číhajícími predátory.

„Jen najdu hnízdo a vrátím mláděátko domů“

Pokud na zemi před vámi postává chomáček perí a tamhle vidím hnízdo, může to snadno vést ke spasitelskému nutkání, že pomoc spočívá v navrácení mláděte do hnízda. Ta by však byla na místě jen tehdy, kdybyste s jistotou věděli, že (1) mládě z hnízda vypadlo (a nebylo tedy normálně vyvedeno) a (2) že to hnízdo, které vidíte, je právě to hnízdo, z něhož mládě vypadlo. Jinak riskujete, že vaše pomoc mládě pouze poškodí. Ostatně jak by se vám líbilo, kdyby vás někdo z gymplu zavlekl zpět do školky? A co třeba do školky pro cizojazyčné děti? Tak vidíte.

Máme zde tedy hned dva problémy. Bohužel, pro většinu laiků oba těžko řešitelné.

Že opeřené mládě z hnízda vypadlo? Jak to víte?

Během přirozeného vyvedení z hnízda se vzhled mláděte samozřejmě nijak zázračně náhle nezmění, aby nám pohodlně dal na vědomí, že mládě už do hnízda nepatří! Během vývoje z holátka se mládě postupně opeřuje. V hrubých rysech můžeme rozlišit holátka, mládě s pery ukrytými v toulcích a mládě s pery už z toulců rozvinutými. Jenže celé dny před vyvedením vypadá mládě velmi podobně – z jeho vzhledu nejde poznat, že z hnízda mělo vyskočit ne dnes, ale až pozítří. Mezi mláděty přesně stejného věku (tj. vylíhlých ve stejný den a hodinu) je obrovská proměnlivost. Některá mláděta prospívají dobře, jiná rostou pomaleji. Některá dokonce tak, že uhynou, ještě než nastane čas pro „normální“ (tj. průměrné) vyvedení. Takové postupné „proředování snůšky“ je zcela normální např. u kosa černého – a není to žádná chyba, ale evolučně vzniklá adaptace (tzv. „brood reduction“) na proměnlivou a těžko předpověditelnou potravní nabídku. Ano, velikost kosí snůšky je nastavena tak, že

Jedna z typických situací, kdy se potkáme v mládětem mimo hnízdo – sedí v hustém šáší nízko nad zemí. Upozorní na sebe častěji hlasem než vzhledem. Ostatně: všimli jste si adolescentního kosa černého (Turdus merula) na fotce na první pohled? Spíš ne. A o to právě mládatům jde: o pozornost kohokoli, kromě svých rodičů, nestojí. Olomouc, ČR

JAK NA TO?

Určení věku mláděte i jeho druhové příslušnosti je mnohem náročnější, než byste si mohli myslít. Příčinou je i to, že máme kupy atlasů na určování evropských dospělých ptáků, ale minimum atlasů, které zobrazují vzhled alespoň některých ptačích mláďat a hnízd, např.: *Harrison C. 1985: A Field Guide to the Nests, Eggs and Nestlings of British and European Birds. Collins, London.*

Ani nalézání ptačích hnízd není snadný úkol – dohledat typické hnízdo pěvce, snad s výjimkou některých hnízd kosích, nemáte bez předešlých zkušeností prakticky šanci. Marnými pokusy jen zbytečně poškodíte porost a další živáčky, např. včetně sourozenců vypadlého mláděte. Ti vámi vyrušení předčasně vyskáčou z hnízda. Výsledkem bude jen to, že místo jednoho mláděte jich uhynie několik. Hledání a sledování hnízd je samostatná vědecká disciplína se svými pravidly. Ani vysokoškolská studia biologie by se do ní neměli pouštět bez zaučení zkušeným odborníkem a osvojení si zavedených postupů: *Ferguson-Lees J., Castell R. & Leech D. 2011: A Field Guide to Monitoring Nests. British Trust for Ornithology, Theford.*

část mláďat očekávatelně uhynie v raném věku vyhladověním (extrémnějším projevem téhož je kainismus např. u některých dravých ptáků, kde starší mládě téměř vždy zabije mladší mládě, které slouží jen jako „pojistka“ pro případ, že starší mládě se např. nevylíhne nebo má tělesnou vadu). U mláďat rákosníka obecného, s kterými jsem strávil řadu hnízdních sezón, můžou být zpočátku mláděcí periody totožně stará mláďata co do hmotnosti i víc než dvojnásobně (!) odlišná. Totéž u kukačky obecné. Z dvojice na první pohled stejně vypadajících mladých kukaček jedna „vyletí“ z hnízda ve věku 17 dní a druhá může vylétnout i o týden později. Z hlediska zachraňování mláďat z toho plyne klíčová věc: ze vzhledu mláděte nepozná jeho přesný věk a připravenost pro vyvedení často ani odborník. Natož laik, který takové mládě vidí poprvé podruhé v životě. Stejně tak věkově neurčitelně samozřejmě vypadá mládě i několik dnů po „vylétnutí“ (zavedený ale nepřesný termín – mláďata z hnízda u běžných druhů, o kterých se zde bavíme, tedy kosi, drozdi, pěnkavy apod., odcházejí dávno předtím, než jsou vůbec schopna letu – prostě vyskáčou).

Že toto mládě vypadlo z tohoto hnízda? Jak to víte?

I kdybyste dokázali odhadnout správně, že mládě skutečně vypadlo

z hnízda (např. proto, že je ještě neopeřeně), jak víte, že vypadlo právě z toho hnízda, které vidíte? V jednom keři může být hnízdo kosa, pěvušky a řekněme pěnkavy. A vypadlé mládě se pochopitelně může, v závislosti na věku a případném poškození po pádu, odplazit. Určit mládě do druhu je náročné – a často nemožné – i pro odborníka. Neřkuli pro laika. Totéž samozřejmě platí pro hnízda: druhově snadno rozpoznatelné hnízdo jako v případě kosa černého je spíše výjimkou než pravidlem. Nicméně v případech, kdy změna domovů nehrozí (např. holátko rehka domácího leží na parapetu pod hnízdem), je lepší mládě vrátit zpět do hnízda. Sice může uhynout na vnitřní poranění, ale nemějte obavy, že by svým rozkladem ohrozilo své sourozence – všichni ptáci svá hnízda čistí od skořápek po vylíhnutí i od přirozeně uhynulých mláďat (tzv. sanitární chování).

Jaká je vůbec šance, že mládě z hnízda skutečně vypadlo?

Pravděpodobnost, že mládě z hnízda samo vypadne, je zanedbatelná. Jediná výjimka, kdy k vypadávání dochází často, jsou mláďata kukačky obecné: hnízda rákosníků (především obecných), jejich hostitelů, se na tenkých a pružných stéblech rákosu kymácejí natolik, že větší mládě kukačky poměrně často (až jedno ze tří) z hnízda vypadne

Holata v hnízdě jsou vystavena obzvláštnímu nebezpečí: postrádají obranné i útečkové reakce (přinejmenším než se opeří), hlasitě žadoní o potravu a zdržují se dlouhodobě na jednom místě. Co víc si může predátor přát? Mládátka, na snímku mladé pěnice černohlavé (Sylvia atricapilla) proto volají a vystavují své nápadně zbarvené zobáčky jen v přítomnosti rodičů, v reakci na jejich přilet na hnízdo. Při náhodném nálezu hnízda ptákům nejlépe pomůžeme tím, že vrátíme vegetaci do původní podoby a co nejrychleji se vytratíme. Dolní Bojanovice, Jihomoravský kraj, ČR

a utone. U ptáků hnízdících v parcích a lesích se hnízdo může zborit po útoku predátora. Fušersky postavená hnízda se mohou rozklížit (např. u pěnic či holubů). Hnízda na nestabilním podkladu se zas mohou naklonit (např. těžká hnízda kosů a drozdů). V takových případech pak mláďata vypadnou či vyskáčou (to druhé je adaptivní obranná reakce). Přestože jsme s kolegy sledováním otevřených hnízd kosů, drozdů, pěnic a dalších druhů strávili řadu hnízdních sezón a počty kontrolovaných hnízd jdou do tisíců, případy předčasně vypadlých mláďat bychom mohli počítat v jednotlivých procentech. Jaká je pak šance, že běžný občan, který hnízda cíleně nehledá, najde zrovna takovou raritu jako je mládě z hnízda vypadlé? Pokud je opeřené mládě mimo hnízdo, vězte, že v 99 % případů to je proto, že už mimo hnízdo být má.

Shrnuto a sečteno: „opuštěné“ či „z hnízda vypadlé“ opeřené mládě v naprosté většině reálných situací není ani „opuštěné“, ani „z hnízda

vypadlé“, ať už jsou vaše dojmy a emoce jakékoli. Vracet mládě „domů“, poté, co samo odešlo (tj. bylo rodiči vyvedeno), je ještě absurdnější a škodlivější než pověstné „nošení dříví do lesa“: dříví do lesa patří, vyvedené mládě do hnízda ne. Vyvedená mláďata pěvců, které potkáte nejčastěji, spí téměř u všech ptačích druhů „venku“, ne v bývalém „doma“ (s výjimkou střízlíků).

*„Ale je to akutní!
Na mláděátko se právě
žene pes!“*

V první řadě odeberte prosím psa, ne mládě! Pokud něco podnikat s mládětem, tak jedině v situaci, kdy psa, kočku apod. zpacifikovat nelze. Mládě prostě přesuňte na vyvýšené místo, větev, parapet apod. Ale maximálně pár metrů od místa, kde bylo předtím na zemi. Jinak vaše „záchranná“ akce povede pouze k tomu, že rodiče budou své mládě hledat marně. To pak čeká jistá smrt.

„Mlád'átko odnesu domů a odchovám je v bezpečí“

Opravdu znáte nároky daného druhu tak dobře, abyste je uspokojili? I kdyby opeřeneček vaši péči nakrásně přežil, co když jste ho nechtěně ochotili (a tedy zbavili schopnosti samostatně se o sebe postarat na volnosti)?

I kdyby váš „pacient“ z vaší „ambulance“ odlétl do nejbližšího lesíka, znamená to, že záchrana se povedla? Nikoliv. Z pokusů se sýkorami je např. dobře doloženo, že koňadry přesazené do hnízd modřinek jsou sice „úspěšně vyvedeny“, ale úspěch to rozhodně není: v dospělosti se chovají divně, odmítají partnery svého druhu, nebo jsou jimi odmítány. Umřou bez potomků. Pokud modřinka není schopna naučit jí blízkce příbuznou koňadru správným koňadřím životním návykům, jaká je šance, že to dokáže člověk?

Samozřejmě, že i při odnosu mláděte domů nastává stejný problém,

jaký už jsem probíral výše – rodiče hledají své „opuštěné“ mládě marně. Jak by se ostatně líbilo vám, kdybyste si odskočili zatelefonovat a po návratu na pískoviště zjistili, že vaši nehlídanou dcerku už nějaký dobrodinec „zachránil“ odnosem na policii nebo do dětského domova? Tak vidíte.

„Ale mlád'átko je zraněné“

Zlomená noha. Svěšené křídlo. Stopy krve. V takových případech se můžeme rozhodnout jednat – nikoli však na vlastní pěst.

Zda má vůbec smysl se vzhledem k rozsahu a typu zranění pokusit o záchranu, je otázka, na kterou není kompetentní odpovídat nálezece, ale odborníci, tedy pracovníci záchranných stanic (či veterinární lékaři). Ti mají v popisu práce rozhodnout, zda se pokusit mládě zachránit, nebo nechat svému osudu – tak jak jsou

Rodinná idylka?

V okamžiku pořízení snímku této rodinky kachny divoké (Anas platyrhynchos) ano. Jenže o několik vteřin později mezi káčata vletěl pes, bez náhubku, bez vodítka. V podobných situacích nemá naše pozornost patřit mláďatům – je třeba se zaměřit na pacifikaci psa (a často i jeho majitele). Stromovka, Praha, ČR

▲ Mladší mláďata pěvců zpravidla poznáme podle toho, že pera jsou ještě ukryta v toulcích (rohovinová pouzdra, která můžou u některých druhů dávat mláděti vzhled „malého dikobrazíka“). Na snímku je typicky čtyřčlenná snůška rákosníka obecného (*Acrocephalus scirpaceus*). Lužice, Jihomoravský kraj, ČR

▼ Sotva o týden později už mláďata rákosníka obecného mají vzhled docela jiný. U takto vypadajících mláďat nelze poznat, zda jsou těsně před „plánovaným“ vyvedením, nebo nějakou dobu po něm. Věk, kdy mláďata z hnízda odcházejí, může být totiž hodně proměnlivý. V důsledku toho je stejně tak proměnlivý i jejich vzhled. Proto z něj nelze odvodit ani jejich věk, ani to zda „mají být v hnízdě, nebo už ne“! V případě nebezpečí navíc umí mláďata vyskákat předčasně. Taková reakce je zvlášť vyvinutá u kosa černého. Kosata normálně opouští hnízdo ve věku dvou týdnů, ale po vyrušení umí vyskákat už ve věku jen o něco málo víc než polovičním! Taková mláďata žádnou „pomoc“ nepotřebují: předčasné vyskákání je antipredační strategie; o mláďata se normálně postarají jejich rodiče. Lužice, Jihomoravský kraj, ČR

svému osudu každoročně ponechány jen na našem území desítky milionů ptačích mládat, která nevidíte. Co když je právě v záchrané stanici např. prioritou záchrana někoho jiného? Třeba druhu vzácnějšího, který záchranu potřebuje mnohem víc.

Rozhodnutí pracovníků záchraných stanic máme samozřejmě respektovat, ať už je jakékoli.

Ptáci a zákon

Téma jsem se pokusil pojmout z úhlu tradičního ochranářského hesla „Poznej a chraň“ – věřím, že chránit můžeme jen na základě detailních znalostí o nárocích, potřebách a životním stylu toho, koho máme chránit. Jen pak poznáme, kdy je třeba zasahovat a kdy ne. Nelze však ignorovat, že pro naše interakce s přírodou, včetně ptačích hnízd a mládat, platí zákonné předpisy – a jejich neznalost samozvaného zachránce neomlouvá.

Odborník na právní otázky v oblasti životního prostředí doc. Vojtěch Stejskal z Právnické fakulty Univerzity Karlovy k tomu uvádí: „U druhů, které nejsou na seznamu zvláště chráněných druhů podle vyhlášky č. 395/1992 Sb., v platném znění, zákon o ochraně přírody připouští, že by se jich mohl nálezce ujmout k ošetření a následnému vypuštění. Naopak jedinců druhů zvláště chráněných se může ujmout jen záchraná stanice. Otázkou ovšem je, pozná vždy nálezce, že se jedná o zvláště chráněný druh? V drtivé většině případů dle mého názoru ne.“

Našli jste třeba poraněné mládě vlaštovky obecné, lejska šedého, rorýse obecného či nemohoucí mladou kavku? Jedince takovýchto (a mnoha dalších) zvláště chráněných druhů si ani nelze vzít domů k vyléčení

▲ Vlaštovky a jiříčky si staví hnízda tak, že jim lidská přítomnost vadit jednoznačně nemůže – vždyť je do vazby na člověka nikdo nenutil, vybraly si sami (Ptáčí svět 27/1: 19–20). V tomto případě rovnou v hojně lidmi navštěvované pozorovatelně v dánské ptačí rezervaci. To samozřejmě neznamená, že bychom se u hnízd měli cíleně ochomýtat. Pozorování z pár metrů většinou vadit nebude. Hlavní je však zařídít se podle toho, jak ptáci reagují: pokud v naší přítomnosti váhají s návštěvou hnízda, je čas se okamžitě vzdálit. Na snímku je konzervativně utvářené a umístěné hnízdo vlaštovky, jak je známe. Některé vlaštovky však umí projevit větší budovatelskou kreativitu (viz Naše příroda 13/2: 26–35). Přírodní rezervace Vejlerne, region Nordjylland (Severní Jutsko), Dánsko

▼ Určení druhové identity mláděte, pokud nám ji neprozradí rodič, není snadné. Ani pro odborníky nejpovolanejší: tento záběr jsem ukázal skupince ostrřelených ornitologů, byl u toho i vedoucí kodaňské kroužkovací stanice. Až po několika minutách se počáteční překvapené výrazy profesionálů rozplynuly ve váhavé shodě, že jde o čerstvě vyvedené mládě sedmihláska hajního (*Hippolais icterina*). Helsinky, provincie Uusimaa, Finsko

Ptačím mládatům jsem věnoval většinu své ornitologické práce – prostě mě jejich živost bavila nesrovnatelně víc než nehybná, tichá a neinteragující vejce. Časem bych se k nim rád vrátil v jiném článku, který už nebude o tom, co bychom měli dělat my, ale o tom, co dělají oni. Některá mají třeba takto krásně modravá kukadla, například toto mládě havrana polního (Corvus frugilegus). Průměrně polovina takovýchto ještě nelétajících ptačích mládat nepřežije hned v prvním týdnu po vyvedení.
Kaunas, Litva

a následném vypuštění, jinak byste porušili § 52 zákona č. 114/1992 Sb.

Máte na invazivnější manipulaci s mládětem, např. dlouhodobou péči v zajetí, povolení? To můžete mít pouze tehdy, máte-li „Osvědčení o odborné způsobilosti k navrhování pokusů a projektů pokusů podle § 15d odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů“. Máte je? To můžete mít jedině tehdy, pokud patříte do skupiny „lékaři, veterinární lékaři a osoby s jiným vysokoškolským vzděláním v oblasti biologických oborů se zaměřením na zvířata“ (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-359>).

Pro shrnutí: bez úspěšně ukončené vysoké školy ani nemůžete absolvovat „etický“ kurz, bez kurzu nemůžete dostat osvědčení, bez osvědčení

nemůžete dostat „rozhodnutí o odchylném postupu“ nebo „výjimku ze základních podmínek ochrany zvláště chráněných druhů“ – podle toho, zda se jedná o obecně chráněný (odchylka) nebo zvláště chráněný (výjimka) druh ptáka (lidově „povolení“) – a bez „povolení“ se nesmíte mládat, vaječ či hnízda ani dotknout (s výjimkou rychlého přenosu mláděte z nebezpečného místa, třeba silnice, na místo bezpečnější či krátkodobého ošetření doma a bezodkladného vypuštění, ale pouze u druhů, které nepožívají zvláštní ochranu).

Pro úplnost: pracovat dlouhodobě s mládaty a hnízdy bez kurzů, povolení a projektu pokusů lze, ale jen pokud má všechny náležitosti zastřešující osoba. Jen proto je vůbec možné, aby např. na univerzitách studenti

ZÁCHRANÁŘSKÝ SYNDROM

Ventilovat své pečovatelské pudy nám přirozeně přináší dobrý pocit. Úplně jiná otázka je, zda to přináší něco dobrého těm, kdo se stali terčem naší nevyžádané pomoci. Neplyne nakonec potřeba zachraňovat např. „opuštěná“ mláďátka, kterou v nezápadních kulturách zpravidla nenajdeme, z velké části z naší odtrženosti od reálného světa? Smrt jsme v našem vyvátěném vesmíru pohodlně zametli pod koberec, respektive do virtuálního světa na displejích. Setkání se smrtí „na živo“ nás pak šokuje jako něco nepatřičného. Cítíme potřebu to napravit... Než dopíšu tuto větu a než vy ji dočtete, sežerou tisíce kun, lasic a krahujců tisíce mláďat po celém světě. Před koncem odstavce to budou další tisíce. Nejen že na tom není nic špatného, naopak, je to dobře – jen díky tomuto přírodnímu výběru existuje příroda v té podobě, v jaké ji obdivujeme. Nikdy to nebylo jinak. Nikdy to jinak nebude. A není důvod do toho zasahovat. Přirozený běh věcí máme respektovat, ne mu invazivně „pomáhat“.

pracovali na svých bakalářských a diplomových pracích – student nemá hotovou školu, ale potřebuje povolení, které bez hotové školy nedostane... Hlava 22 v praxi. Totéž se týká terénních asistentů apod. Podobná situace je s kroužkovacím průkazem: já jej třeba nemám, ale když občas pomáhám kamarádům na odchycích, je to zcela košer, protože oni platný kroužkovací průkaz mají.

Zákonná pravidla, která je třeba dodržovat (i v mnoha dalších situacích, pro které zde nebyl prostor), najdete v přehledné a stručné (76 stran) podobě v brožuře, kterou vydala Česká společnost ornitologická: Stejskal V. & Vermouzek Z. 2004: Ptáci a zákon aneb Právní příručka nejen pro ornitologa. ČSO, Praha. Zdarma si ji můžete stáhnout v PDF zde: <https://www.birdlife.cz/o-ptacich/ptaci-a-zakon/>.

Když dobré úmysly dláždí cestu do pekel

Uspokojit náš spasitelský syndrom, tedy ventilovat své pečovatelské pudy, nám přináší dobrý pocit. Připadáme si užiteční a důležití. Ale jak to vnímá mláďe? Okouzlení sympatickým opeřenečkem snadno zapomeneme, že každá mince má dvě strany. Oni totiž třeba i krahujci mají mláďata – a ta můžou mít hlad právě proto, že jste jim odnesli potenciální večeri.

Ano, záchranné choutky často postrádají potřebnou mentální brzdu i proto, že zachránce si neuvědomuje, že jeho činnost má další důsledky, které se dotýkají jiných živých tvorů. Třeba právě zmíněných mláďat krahujce. Jiný příklad stejného principu: představte si, že budete mít velké štěstí. Najdete pod hnízdem červenky její mláďata, ještě holá. Nevypadla jen tak: byla vytlačena mládětem kukačky. „Chudáci malí...“, hořekujete, a už vracíte vytlačená holátka zpátky do hnízda. Co jste udělali? Kukačka, které se nepodaří zbavit se konkurence mláďat hostitele, většinou uhynie (Grim T. 2010: Proč kukaččí mláďe vraždí nevlastní sourozence? Aristotelova záhada vyřešena. Vesmír 89/4: 238–241). Takže jste pomohli července, což je běžný a nijak ohrožený druh, který právě proto žádou pomoc nepotřebuje. Naopak jste zabili kukačku, což je druh silně ubývající a ohrožený. Opravdu jste pomohli přírodě?

Závěrem tedy zopakuji to hlavní: volně se pohybující ptačí mláďata vzhledu „poskakující chomáček peří“ nikdy nikam neberte. Jen je-li ptáček zjevně zraněno, konzultujte situaci s některou ze záchranných stanic a řiďte se, prosím, jejími pokyny. A v první řadě uvažujte o všech důsledcích vašeho postupu.

Opeřenci vám děkují!

Citované články autora jsou volně k dispozici na jeho stránkách:
<http://www.tomasgrim.com/>

